

Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка [Електронний ресурс] URL: <https://sites.google.com/gsuite.pnpu.edu.ua/myst-p-> (дата звернення 23.11.23)

8. Освітньо-професійна програма «Позашкільна освіта» зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки для підготовки магістра Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка [Електронний ресурс] URL: <https://cusu.edu.ua/ua/spetsialnosti/011-osvitni-pedahohichni-nauky/osvitni-prohramy> (дата звернення 23.11.23)

9. Освітньо-професійна програма «ПОЗАШКІЛЬНА ОСВІТА» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю: 011 Освітні, педагогічні науки галузі знань: 01 Освіта/Педагогіка УДУ ІМЕНІ М. Драгоманова [Електронний ресурс] URL: <https://kpo.nnimspsr.edu.ua/osvitno-profesiini-prohramy>

10. Освітньо-професійна програма «ПОЗАШКІЛЬНА ТА ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю: 011 Освітні, педагогічні науки, галузі знань: 01 Освіта / Педагогіка Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя [Електронний ресурс] URL: <https://sites.google.com/ndu.edu.ua/osvitni-prohramy/011>

Мачуський Валерій, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу позашкільної освіти Інституту проблем виховання НАПН України, м. Київ

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Нині освітній процес у закладах позашкільної освіти охоплює такі галузі знань і практичної діяльності, які виходять за межі гурткового заняття, підручника, навчального плану. А це, своєю чергою, підвищує вимоги до педагогічних працівників закладів позашкільної освіти. У статті 21 Закону України «Про позашкільну освіту» визначено, що педагогічним працівником

цих закладів повинна бути особа з високими моральними якостями, яка має належний рівень професійної підготовки, здійснює педагогічну діяльність, забезпечує результативність та якість своєї роботи [1, с. 6-8].

Різні її аспекти проблеми компетентності привертала увагу багатьох дослідників. Вона представлена в працях зарубіжних учених Р. Бадера, Д. Мертенса, Б. Оскарсона, А. Шелтена. Українські перспективи компетентностей в сучасній освіті досліджували вчені І. Бех, Н. Бібік, О. Биковська, В. Вербицький, О. Локшина, О. Кононко, О. Овчарук, О. Пометун, Г. Пустовіт, О. Савченко та інші. Проблеми формування компетентності сучасного фахівця стали предметом багатьох психолого-педагогічних досліджень, в яких установлені як загальні закономірності (О. Білик, Н. Завіниченко, С. Козак, І. Ящук), так і конкретні психолого-педагогічні умови означеного процесу (В. Моляко, С. Андрушівська та інші).

Мета статті – охарактеризувати основні професійні компетентності педагога закладу позашкільної освіти.

Аналіз наукової літератури свідчить про наявність таких підходів до визначення поняття «компетентність»: здатність, здібність; сукупність досвіду; певний набір умінь, навичок; сполука психічних якостей; ефективна модель дії. Більшість авторів поділяють думку, що компетентність охоплює: комплекс знань, умінь, навичок; постійне оновлення знань, самовдосконалення себе як особистості та професіонала; поглиблене знання з певної проблеми, питання тощо; відповідність певним стандартам; уміння впроваджувати набуті теоретичні надбання на практиці; креативний підхід до розв’язання проблеми (як особистої, життєвої, так і професійної).

Академік І. Бех вирізняє два рівні сформованості компетентності особистості: вищий і нижчий. За стихійного формування компетентності людина шляхом проб і помилок оволодіває рядом різноманітних практичних способів дій, – йдеться про нижчий рівень. Вищий рівень компетентності репрезентується сформованістю в суб’єкта компетентності як єдності, в якій науково орієнтовна основа дії визначає логіку її практичного виконання, що

полягає в інтелектуально-моральній саморегуляції, спрямованій на ефективне вирішення суб'єктом певних життєвих проблем [2].

Педагог-позашкільник має оволодіти всіма складовими професійної компетентності, зокрема когнітивно-технологічною, методичною, комунікативною, психологічною, валеологічною, загальнокультурною тощо, а також способами мотивації діяльності, навичками формування необхідних компетенцій для професійного самовдосконалення.

Когнітивно-технологічна компетентність окреслює професійний горизонт, охоплює знання, кваліфікацію і досвід практичної діяльності в галузі свого напряму позашкільної освіти, використання прийомів педагогічного менеджменту, уміння організовувати освітній процес, педагогічну взаємодію, спрямовану на розвиток особистості.

Методична компетентність педагога-позашкільника у сфері засобів формування знань, умінь і навичок передбачає засвоєння нових методичних і педагогічних підходів до освітнього процесу в сучасних особистісно орієнтованих технологіях, володіння різними формами і методами організації навчання. Серед арсеналу форм і методів – семінари, колоквіуми, диспути, рольові ігри та проекти.

Комунікативна компетентність педагога-позашкільника – це знання, вербальні та невербальні уміння і навички спілкування з урахуванням вікових та індивідуально-психологічних особливостей вихованців, уміння впливати на встановлення сприятливого психологічного клімату в колективі; бачити в дитині особистість, поважати її думку.

Соціальна компетентність педагога-позашкільника містить характеристики педагога з високим рівнем усвідомлення соціальних проблем і способів взаємодії із суспільством: уміння знаходити інформацію і конструювати поведінку для досягнення балансу між своїми потребами, очікуваннями і вимогами соціальної дійсності, брати на себе відповідальність, формувати в гуртківців повагу до історії, традицій українського народу.

Психолого-педагогічна компетентність педагога-позашкільника охоплює володіння педагогічною діагностикою, уміння здійснювати індивідуальну роботу на основі результатів педагогічної діагностики, знання вікової психології, уміння виявляти особистісні особливості дітей, враховувати емоційний стан дитини, будувати взаємовідносини з колегами і батьками вихованців.

Прогнозувально-рефлексивна компетентність педагога-позашкільника забезпечує вміння конструювати траєкторію розвитку вихованця, здійснювати його індивідуальний розвиток; уміння технологічно прогнозувати, моделювати, планувати перебіг освітнього процесу; здійснювати моніторингово-рефлексивні операції; прогнозувати динаміку розвитку дитячого колективу й особистості кожного вихованця, його якостей, почуттів, поведінки, можливих відхилень у розвитку.

Психологічна компетентність педагога-позашкільника передбачає вміння усвідомлювати рівень власної професійної діяльності, своїх спеціальних, методичних і комунікативних спроможностей; знання про засоби професійного самовдосконалення; бажання самовдосконалюватись; визначати завдання та шляхи власної самоосвіти й самовдосконалення.

Інформаційно-технологічна компетентність педагога-позашкільника – уміння і навички роботи з Інтернетом; застосування раціональних прийомів пошуку, аналізу, адекватного відбору, систематизації та використання інформації відповідно до завдань навчання і виховання.

Управлінська компетентність охоплює володіння педагогом-позашкільником методами, прийомами організації власної діяльності та ефективної діяльності вихованців; управління освітнім процесом засвоєння гуртківцями знань: визначення цілей діяльності, розроблення і реалізація способів діяльності, отримання інформації про ступінь досягнення цілей діяльності, корегувальний вплив на способи діяльності з метою зменшення різниці між запланованим і реальним ступенем досягнення цілей діяльності.

Полікультурна компетентність відображає знання педагогом-позашкільником культурних, національних надбань, менталітету представників різних національностей, досягнень української та світової культури; толерантне ставлення до культури і традицій інших народів.

Валеологічна компетентність педагога-позашкільника забезпечує здоровий спосіб власного життя у фізичній, соціальній, психічній та духовній сферах, організацію власної праці й упровадження здоров'язбережувальної функції розвитку вихованців, оволодіння ними вміннями та навичками турботи про своє здоров'я, створення належних умов для їхньої нормальної життєдіяльності.

Засобами удосконалення професійної компетентності педагогів закладів позашкільної освіти є: курси підвищення кваліфікації; творчі групи та методичні об'єднання в закладах позашкільної освіти; конкурси професійної майстерності; самоосвіта педагогів; участь у конференціях, семінарах, конкурсах із різних напрямів позашкільної освіти; атестація педагогічних кадрів. Передумовою якісних змін у професійному розвитку педагогів закладів позашкільної освіти є соціальне замовлення на підготовку спеціалістів, які прагнуть до саморозвитку і самореалізації.

Список використаних джерел:

1. Про позашкільну освіту: Закон України // Освіта України. – 2000. – № 31. – С. 6-8.
2. Бех І. Д. Комунікативна компетентність педагога в оптимізації виховного процесу / І. Д. Бех // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. пр. – К., 2005. – Вип. 8, кн. 1. – С. 6-11.
3. Забродська І. М. Педагог позашкільного навчального закладу: від професійної компетенції до професійної майстерності / І. М. Забродська // Формування базових компетентностей у вихованців позашкільних навчальних закладів : матеріали Міжнародної наук.-практ. конференції (25-27 лютого 2013 року, м. Київ) / за ред. І. Д. Бека, С. Л. Дахнова, С. Г. Мартової, В. В. Мачуського. – К., 2013. – С. 242-244.